

همشهری

حافظ
به دام زلف تو دل مبتلای خویشتم است
بکش به غمزه که ایش سزای خویشتم است

صفحه‌ها از علی‌رضا بهرامی

صاحب امتیاز: مؤسسه همشهری
مدیر مسئول: محسن مهدیان
سردبیر: دانیال معمار
مدیر تحریریه: سید محبتی صادقی
مدیران فرهنگی: علی عمادی، شاهین امین، حامد فوقانی
مدیر فنی: حامد بیزدانی
مدیر هنری: مهدی سلامی
مدیر عکس: امیر پناهپور

سیاسی و دیپلماتیک: مدیر حسین ارجلو
شورنگار: مدیر پروانه بهرام‌نژاد
مدیر: مریم باقرپور

اقتصاد: مدیر حسین لطفی
مدیر: مریم موسی‌پور

تماشگر: مدیر: امیر محمد یعقوب‌پور
مدیر: لیلی فرسند

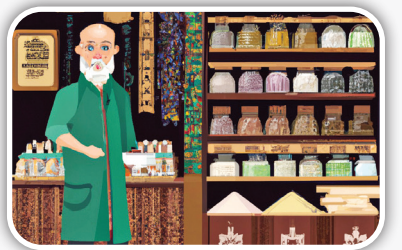
ایرانشهر: مدیر: مهرداد عباسی
تسنی: مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر

جامعه: مدیر: مهرداد عباسی
گزارش: مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر
مدیر: سعید محمد میر

طرح و گرافیک: مدیر: محمد علی طلیعی
مدیر: سعید محمد میر

کوچه گرد

تحریف تاریخ با جاشنی آجیل مشکل گشا

لیلا باقری
نمی دانم شما به آجیل مشکل گشا اعتقاد دارید یا نه، اما اخیراً یک اینفلوئنسر نکته‌های درباره آن مطرح کرده که جای تأمل دارد. گفته این آجیل برای حل مشکلات جنسی استفاده می‌شده است. ببینیم منابع معتبر درباره این آجیل چه نوشته‌اند، چرا که فارغ از اعتقاد و باورهای مردم، روایت‌های تاریخ باید به درستی و بدون تحریف باشند. اولین منبع که با یک سرچ ساده می‌توان به آن دست یافت، فرهنگنامه دهخداست که درباره این آجیل نوشته: «میوه‌های خشک که زنان برای حاجت‌روا شدن نذر می‌کنند.» صدی افشار هم در فرهنگ فارسی معاصر همین مضمون را آورده است. اما کامل‌ترین و البته جالب‌ترین توضیح را می‌توان در کتاب باورهای عامیانه مردم ایران دکتر حسن ذوالفقاری یافت.

بر اساس این منبع گرانقدر درباره باورهای عامیانه مردم، تاریخچه آجیل مشکل گشا احتمالاً به ایران باستان بازمی‌گردد. در آن دوران، رسم بود که برای خوشحالی فروهرها، هدایایی تهیه شود. این هدایا، «ژرک» یا «آجیل گاهنبار» نام داشتند و افسانه‌ها جالب و مشهوری دارد که باز با یک جست‌وجوی ساده قابل خواندن است. طبق این منبع از گذشته، مردم بر این باور بودند که با خوردن آجیل مشکل گشایی می‌تواند آرزو کنند و مشکلاتشان برطرف شود. این آجیل عمدتاً در مراسم زانه پختی می‌شد و می‌گفتند که پس از بسته‌بندی، باید پوست و آشغال آن را با دقت جمع‌آوری کرد تا چیزی روی زمین نماند و بعد در آب روان ریخت. خرید، بسته‌بندی و شیوه پخت این آجیل آداب خاصی داشت و گیرنده نیز باید حتماً هنگام دریافت آن می‌گفت «خدا که از کارت باز کند.»

در منابع مختلف، البته ریز کار کرده‌های از این آجیل در باور مردم عنوان شده است، از جمله مصون ماندن از چشم‌زخم و چشم‌بد، جلوگیری از پیشامدهای ناگوار، گشایش کار و وسعت رزق، رواج کسب‌کار، بخت‌گشایی، حاجت‌های مذهبی و... اما در هیچ‌کدام از این منابع، کارکردی که این اینفلوئنسر مطرح کرده، یافت نمی‌شود.

جالب اینجاست که وقت مطالعه کتاب طهران قدیم جعفر شهری، باز هم به این نکته برمی‌خورم که مردم در گذشته، با وجود نبود امکانات امروزی، بر آن شور زندگی بودند و برای ریزترین کارهای خود آیین و رسوم خاصی داشتند؛ چیزی که امروزه به آن «روتین» می‌گوییم. این رسوم، علاوه بر کارکردهای فرهنگی، نوعی روان‌درمانی اجتماعی نیز محسوب می‌شد و بدون تیار به قانون، نوعی نظم و نظام در جامعه ایجاد می‌کرد.

برای مثال، آجیل فروش در تهران قدیم، علاوه بر آجیل مشکل گشا، اقلام دیگری نیز می‌فروخت. اما چون این آجیل پر مخاطب‌ترین محصولش بود، باید آداب خاصی را رعایت می‌کرد تا مشتریانش حفظ شوند. فروشنده‌ای که پاکیزه بود و صلاحیت این کار را داشت، با این مشخصات در دکان حاضر می‌شد؛ سر تراشیده و ریشی یک‌قبضه یا دو قبضه، عرق‌چین و عمامه شیرشکری، قیای بلند و سه‌چاک، شالی به کمر، دستانی حنا بسته، مویی خضاب شده و دستمالی روی شانه و لنگی به کمر. اگر فروشنده این آداب را رعایت نمی‌کرد، مشتریانش کم می‌شد. از این رو، آجیل فروش‌ها از تمیزترین کسبه به‌شمار می‌آمدند. همچنین پول آجیل باید از پاک‌ترین و حلال‌ترین درآمدها تأمین می‌شد.

نکته جالب‌تر اینکه دکان آجیل‌فروشی رو به قبله ساخته می‌شد. مشتری، در سکوت آجیل را می‌خرید و تا خانه ذکر می‌گفت تا حضور قلب داشته باشد. در خانه، در مکانی تمیز می‌نشست و بدون سخنان بی‌هوده، آجیل را بسته‌بندی می‌کرد. این آداب، نوعی تمرین ذهن‌آگاهی (مدیتیشن) محسوب می‌شد و به کاهش استرس، ایجاد تمرکز و تقویت حسن کنترل بر زندگی کمک می‌کرد. حال پرسش اینجاست که چرا باید تاریخ و فرهنگ را تحریف کنیم؟ اگر امروز این روایت‌ها یکی یکی تحریف و تخفیف شوند، چه چیزی برای نسل‌های آینده باقی خواهد ماند؟ این روایت‌ها به‌ظاهر جزئی فقط نقل تاریخ نیستند بلکه شیوه نگاه مردم به زندگی و تلاش آنها برای حفظ معنا در ادوار مختلف را بازگو می‌کنند؛ معنایی که برای تاب‌آوری در برابر مشکلات، همواره مورد نیاز انسان بوده است. در پایان اینکه محتوای آجیل مشکل گشا شامل توت، نخودچی، فندق، پسته، نقل، کشمش و بادام است. حتی طب سنتی، با تمام حساسیت‌هایش نسبت به گرمی و سردی خوراکی‌ها، چنین کارکردی را برای این ترکیب قائل نشده است. در ضمن اگر کسی این آجیل را برای حل مشکلاتش بخرد، خودش آن را مصرف نمی‌کند و باید آن را میان جمعی تقسیم کند تا دیگران برایش دعا کنند. اگر هم گیرنده آجیل باشد، در نهایت، چند دانه مغز نصیبش خواهد شد...! پس چطور شد که چنین ادعایی درباره آن مطرح شد؟

گاو بازی پیکاسو در امیرآباد

نمایشگاه موزه هنرهای معاصر از آثار پابلو پیکاسو با تمرکز بر نقاشی‌های این هنرمند اسپانیایی از گاو بازی، با استقبال کم نظیر علاقه‌مندان مواجه شده است

موزه هنرهای معاصر تهران بار دیگر با برگزاری نمایشگاهی چشمگیر توانست توجه عموم مردم را به خود جلب کند. نمایشگاه «تروماکیا» یا «هنر گاو بازی» مجموعه‌ای از آثار پابلو پیکاسو، هنرمند بزرگ قرن بیستم را به نمایش گذاشت. این رویداد باشکوه تنها بازگشتی به میراث هنری پیکاسو بود، بلکه فرصتی برای بازدیدکنندگان ایرانی فراهم کرد تا شاهکارهای یکی از مهم‌ترین چهره‌های هنر جهان را از نزدیک مشاهده کنند. نمایشگاه، ۱۶۰ اثر از پیکاسو را از دوره‌های مختلف کاری او به نمایش گذاشته؛ از دوران آبی‌گرا گرفته تا شادابی دوران صورتی و شکوه هندسی کوبیسم، اما قلب نمایشگاه مجموعه‌ای ویژه با عنوان «تروماکیا» بود که به گاو بازی استعاری و نبرد درونی پیکاسو اشاره دارد. این مجموعه علاوه بر بازتاب فرهنگ اسپانیایی، به

فاطمه عباسی
مجموعه «تروماکیا» یا «هنر گاو بازی» یکی از آثار ارزشمند پیکاسو شامل ۲۶ قطعه آکواتینت است که در قالب پورتولیو با ۲۶۱ نسخه منتشر شده است. «تروماکیا» به گاو بازی اشاره دارد؛ ورزشی که به شکل استعاری به مبارزه و نبرد درونی پیکاسو با بحران‌های اجتماعی و سیاسی زمانه اشاره می‌کند. این بخش شامل طراحی‌ها و چاپ‌های خاصی است که گاو وحشی و ماتادورها (گاوآزان) را به تصویر می‌کشد.

مجموعه «تروماکیا» یا «هنر گاو بازی» یکی از آثار ارزشمند پیکاسو شامل ۲۶ قطعه آکواتینت است که در قالب پورتولیو با ۲۶۱ نسخه منتشر شده است. «تروماکیا» به گاو بازی اشاره دارد؛ ورزشی که به شکل استعاری به مبارزه و نبرد درونی پیکاسو با بحران‌های اجتماعی و سیاسی زمانه اشاره می‌کند. این بخش شامل طراحی‌ها و چاپ‌های خاصی است که گاو وحشی و ماتادورها (گاوآزان) را به تصویر می‌کشد.

علاوه بر نمایش آثار، موزه هنرهای معاصر برنامه‌های متفاوتی برای عمیق‌تر کردن تجربه بازدیدکنندگان تدارک دید. این برنامه‌ها شامل کارگاه‌های آموزشی، پتل‌های تحلیلی و سخنرانی‌هایی بود که کارشناسان برجسته هنر، تاریخ و جامعه‌شناسی در آن حضور داشتند. این فعالیت‌ها به ارائه درکی جامع‌تر از هنر پیکاسو و تأثیرات او بر فرهنگ جهانی کمک کرد.

در نمایشگاه «پیکاسو در تهران» ۱۷۹ اثر از آثار پابلو پیکاسو، منتخب ۱۹ اثر از آثار هنرمندانی ایرانی متأثر از پیکاسو از جمله بهرام دبیری، بهمن محضی، جلیل ضیاءپور، محسن وزیری مقدم، مهد علی شیوا (کاکو)، گارنیک درهاکو بیان، آنتیبال لغاخی، پروانه اعتمادی و همچنین منتخبی از آثار هنرمندان خارجی هم‌دوره‌ای پیکاسو مانند رز براک، رابرت دلونه، فرنان لژه و خوان میروا از آثار گنجینه موزه هنرهای معاصر تهران به نمایش درآمده است. ویدئوهایی مرتبط با موضوع نمایشگاه و گرافیک موشن نیز به نمایش درآمده است.

استقبال بی نظیر
این نمایشگاه با استقبال گسترده‌ای از سوی مردم مواجه و از همان روزهای ابتدایی و به‌ویژه در تعطیلات نوروز، صف‌های طولانی برای بازدید از آثار پیکاسو در موزه تشکیل شد. علاقه‌مندان از ساعت‌های اولیه صبح تا پاسی از شب در انتظار ورود بودند تا بتوانند بیشتر با آثار این هنرمند تأثیرگذار آشنا شوند. استقبال مردم نشان‌دهنده اهمیت هنر پیکاسو در میان اقشار مختلف بود و بار دیگر نقش موزه هنرهای معاصر تهران در برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی ارزشمند را برجسته کرد.

خیابان آشتی‌کنان

سیدروش طباطبایی پور
نوروز هر سال، تهران می‌ماند و هوای بهاری‌اش و خیابان‌های خلوتی که تو را به تهرانگردی فرامی‌خوانند. به‌خصوص در تعطیلات نوروزی خیابان‌های مرکزی شهر، ابتدا از نبودن خودروها و موتورسیکلت‌ها و عابران، کمی تعجب می‌کنند و آنگاه به روی‌مساه تهران‌های مانده از سفر و مسافران علاقه‌مند به ریختن لبخند می‌زنند و زیبایی‌های خودشان را به رخ می‌کشند. تا خیابان‌های مرکزی شهر از شلوغی‌های دوباره کلافه نشده‌اند، بیابید روی سنگفرش‌های خیابان سی تیر، یکی از قدیمی‌ترین و تاریخی‌ترین خیابان‌های تهران، قدم بزنیم و از تماشای آن لذت ببریم.

تاریخش

شکل‌گیری این خیابان، به دوره حکمرانی ناصرالدین‌شاه بازمی‌گردد؛ اما آبادانی‌اش را به جناب قوام مربوط می‌دانند. او یکی از سیاست‌زده‌ترین مردان ایران بود که لاکل‌شمار نخست‌وزیر ایران شد. خانه قوام، عمارتی بزرگ و زیبا در خیابان سی تیر بود که حالا ساختمان موزه آدینه است. به‌دلیل حضور این مرد قدرتمند، این خیابان، آباد و نامش خیابان «قیام» شد. البته پس از شکل‌گیری کنفرانس سران متفقین در تهران در سال ۱۳۳۲، مدتی کوتاه این خیابان را به‌نام یکی از سران حاضر در این کنفرانس یعنی «استالین»، رهبر اتحاد جماهیر شوروی، گذاشتند. اما یک رویداد تاریخی، نام این خیابان را پس از انقلاب اسلامی، به‌سی تیر تغییر داد؛ قیامی که مردم را در سی تیر سال ۱۳۳۱ از پس از استعفای مصدق، به جلوی خانه احمد قوام کشاند و حکومت، گروهی از معترضان را به خاک و خون کشید.

آشتی‌آدیان

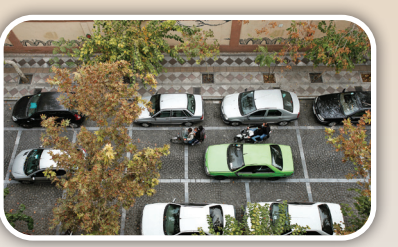
کوچه‌های آشتی‌کنان را که شنیده‌اید، کوچه‌هایی که چون باریک‌اند، رهگذرانش مجبورند در کنار هم قدم بزنند و البته ناچارند اهل معاشرت و نشست و برخاست با هم نیز بشوند. اما برخی خیابان‌های باریک، محلی برای آشتی‌آدیان و مذاهب نیز هستند؛ مثل خیابان سسی تیر که اگر در آن سر بچرخانی، مسجد و کلیسا می‌بینی و البته محل عبادت کلیسایی و زردشتیان. به زبان ساده، فلسفه وجودی خیابان سی تیر آن است که ایرانیان با فرهنگ‌ها و ادیان الهی‌گوناگون در کنار هم صمیمانه زندگی می‌کردند و با هم تعامل داشتند. مسجد حضرت ابراهیم، کنیسه حبیب، کلیسای مریم مقدس و تپایشگاه آدریان تهران یکی از این نمونه‌هاست.

موزه‌هاش

خیابان سی تیر، از همان آغاز شما را با تکامل واقعی انسان آشنا می‌کند. اگر در همان ابتدای خیابان به راست بروی، ساختمان موزه باشکوه ملی ایران، تو را به‌سوی خود می‌خواند؛ موزه‌ای که بنا آن در سال ۱۳۱۶ خورشیدی گشایش یافت و بیشترین یافته‌های باستان‌شناسی را از دوران پارینه‌سنگی تا اسلامی در قالب ۲ موزه «ایران باستان» و «باستان‌شناسی و هنر اسلامی ایران» در معرض دید همگان قرار داده است. کمی بالاتر هم موزه «آدینه و سفالینه» تهران هم منظر شاماست.

غذای جسم

ابتدای این خیابان، از خیابان امام خمینی آغاز و پس از عبور از تقاطع خیابان جمهوری، به خیابان نوفل‌لوشاتو ختم می‌شود. این خیابان علاوه بر سیراب کردن روح شما از فرهنگ و مذهب و تاریخ این سرزمین، به غذای جسم هم توجه دارد. رستوران‌ها و کافه‌هایی قدیمی، طعم زندگی را بر جسم شما می‌نشانند.

با اسکن این کیوآر کد
پادکست مربوط به یادداشت
را بشنوید.